Eduskunnan perustuslakivaliokunta

Asia: HE 135/2021 vp laiksi arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Olen ollut perustuslakivaliokunnan kuultavana hallituksen esityksestä 135/2021 vp ja antanut siitä valiokunnalle kirjallisen asiantuntijalausunnon 23.11.2021. Perustuslakivaliokunta on pyytänyt vielä kirjallista lausuntoani elinkeinovapauden näkökulmasta arpajaislakiehdotuksen 62 l §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetystä maksutapahtuman käynnistämistä ja toteuttamista koskevasta kiellosta siltä osin, kun kyse on ammattipelaajan kannalta merkityksellisestä kiellosta toteuttaa tai käynnistää rahapelaamista koskevaa maksutapahtumaa, jossa maksajana on pelaaja ja maksunsaajana 1 momentissa tarkoitettu rahapelien toimeenpanija.

Arpajaislakiehdotuksen 62 l §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan maksupalveluntarjoaja ei saa toteuttaa tai käynnistää rahapelaamista koskevaa maksutapahtumaa, jossa maksajana on pelaaja ja maksunsaajana on 1 momentissa tarkoitettu rahapelien toimeenpanija. Kyse olisi 1 momentin mukaan sellaisista rahapelien toimeenpanijoista, jotka markkinoivat rahapelejä arpajaislain 62 §:n 2 momentin 1 kohdan vastaisesti ja joiden rahapelien toimeenpanon Poliisihallitus on 62 a §:n nojalla kieltänyt. Maksuliikenteen estot kohdistuvat vain sellaisiin rahapeleihin, joiden toimeenpanemisen Poliisihallitus on kieltänyt. Arpajaislakiin ei sinänsä sisälly pelaajaan kohdistuvaa kieltoa osallistua säännöksessä tarkoitettuihin rahapeleihin eli pelaaja ei syyllisty lainvastaiseen menettelyyn osallistuessaan rahapeleihin, joiden toimeenpanija on arpajaislain mukaisella kieltolistalla.

Ehdotettu sääntely merkitsee puuttumista perustuslain turvaamaan elinkeinovapauteen (PL 18 § 1 mom.) sellaisten Manner-Suomessa asuvien henkilöiden osalta, jotka nykyisin hankkivat kokonaan tai osittain toimeentulonsa pelaamalla Veikkaus Oy:n yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolisten rahapeliyhtiöiden rahapelejä. Tältä osin maksupalveluntarjoajiin kohdistuva kielto koskisi pelaajan rahapelien toimeenpanijalle osoittamia maksusuorituksia eli käytännössä pelipanoksen maksamista ja tällä tavalla estäisi pelaajan osallistumisen Manner-Suomesta käsin

kieltolistalla olevan rahapelien toimeenpanijan toteuttamaan rahapeliin. Maksuliikenteen esto olisi siten suoraan liitännäinen arpajaislain perusteella kiellettyjen rahapelien toimeenpanoon.

Arvioitaessa ehdotettua sääntelyä perustuslain 18 §:n 1 momentin näkökulmasta on nähdäkseni merkitystä sillä edellä esitetyllä seikalla, että kyse olisi osallistumisesta rahapeliin, jota on markkinoitu Suomessa arpajaislain vastaisesti ja jonka toimeenpanon Poliisihallitus on nimenomaisesti, valituskelpoisella päätöksellä kieltänyt. Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on rajoittaa rahapelien saavutettavuutta arpajaislain vastaisesti markkinoivien, yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolisten rahapeliyhtiöiden osalta. Vaikka ehdotettu sääntely ensisijaisesti näyttäisikin suojaavan Veikkaus Oy:n yksinoikeusjärjestelmää, voidaan sen välillisesti katsoa tehostavan myös rahapelihaittojen ehkäisyä ja torjuntaa, kuten hallituksen esityksessä todetaan (ks. HE, s. 153-154). Lakiehdotuksen tällaisia tavoitteita voidaan rahapelaamista koskevassa kontekstissa pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä perusteena ainakin jossain määrin rajoittaa henkilön oikeutta hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Maksuliikennettä koskevat estot eivät sellaisenaan merkitsisi kieltoa hankkia toimeentuloaan rahapelaamisella, vaikkakin ne saattavat olennaisestikin rajoittaa mahdollisuuksia tähän. Valtiosääntöoikeudellisen arvioni mukaan ehdotettu sääntely mahtuu lainsäätäjän harkintavaltaan.

Kuten olen perustuslakivaliokunnalle 23.11.2021 antamassani asiantuntijalausunnossa todennut, on maksuliikenteen estoa koskevaa sääntelyä arvioitava eri tavoin siltä osin, kun on kyse rahaliikenteestä, jossa maksajana on rahapeliyhteisö ja maksunsaajana pelaaja sääntelyn omaisuudensuojakytkentöjen (PL 15 §) vuoksi. Omaisuudensuojaa koskevilla näkökohdilla ei sen sijaan ole merkitystä sellaisen maksuliikenteen osalta, jossa maksajana on pelaaja, koska tällöin maksu palautuisi pelipanoksen ja pelisiirron osalta pelaajalle (HE, s. 133).

Vantaalla 29.11.2021

Veli-Pekka Viljanen

Valtiosääntöoikeuden professori (Turun yliopisto)